

Bijlage 3

Onderwerp: Sessie (lokale) overheden
Regionale Kenniskring 'participatie bij grootschalige duurzame energie opwekking'

Datum: 28 november 2019

Aanwezig: zie bijlage a

Introductie

Vera Dam, directeur NMFF, verzorgt de inleiding. Deze bijeenkomst is in het kader van het RVO project participatie bij grootschalige energie opwek. Dit project is in 2018 gestart, nog voordat er sprake was van een klimaatwet, klimaatakkoord of RES. We gaan ervan uit dat iedereen hier aanwezig op de hoogte is van de RES. Samen met Peter Brouwer (energiecoöperatie Energiepioniers Noordoostpolder en vertegenwoordiger voor EnergieSamen) zorgt Vera Dam ervoor dat lokale initiatieven en participatie goed in de RES terechtkomen.

In dit RVO-project willen we bijdragen aan kennisontwikkeling en kennisuitwisseling tussen energiecoöperaties, windverenigingen en overheden. Ook moet het bijdragen om regionale slagkracht ontwikkelen om de transitie naar duurzaamheid te versnellen. Tenslotte moet er een antwoord om de vraag komen hoe energiecoöperaties zich kunnen ontwikkelen tot volwaardig partner van overheden en windverenigingen. Zeker nu er in het klimaatakkoord 50% lokaal mede-eigenaarschap/ lokaal eigendom is afgesproken.

Iedere deelnemer is gevraagd om zijn casus in te brengen hoe invulling te geven aan participatie van omwonenden en de samenwerking met lokale energiecoöperaties. Daarbij is burgerparticipatie meer dan alleen lokaal eigendom

We kijken naar de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe kunnen energiecoöperaties zich ontwikkelen tot volwaardig partner van overheden en windverenigingen
- Kennisuitwisseling tussen Flevolandse energiecoöperaties, windverenigingen en overheden
- Regionale slagkracht ontwikkelen om transitie naar duurzaamheid te versnellen samen met lokaal eigendom (en draagvlak)

Presentatie Arne Pronk van de bevindingen van de energiecoöperaties en windverenigingen op basis van de sessies die we met hun beiden apart hebben gehad. (PP: zie bijlage)

Eerste reflecties op de bevindingen namens de gemeenten

Eigendom borgen in wet- en regelgeving

Almere

2 ½ % eigendom was al erg lastig om te realiseren, zeker juridisch. Sanne Akerboom, een promovendus uit Utrecht, zegt dat het wel kan. Juristen moeten overtuigd worden dat het wel kan. Bij de provincie moet het geaccepteerd worden. Bij Regioplan Zon zeiden juristen dat het niet kan, maar het mag wel

RVB, RWS en het waterschap hebben ook gronden. Je zou ook iets die kant op moeten doen.

Vaak is participatie geen harde voorwaarde in de tendervoorwaarden bij het rijk. Met anterieure overeenkomsten bij wind hebben we participatie kunnen regelen. Als er een percentage in het beleid staat, dan moet je het goed regelen. Er zou een hoger percentage moeten worden vastgelegd.

Tot in hoeverre ben je als provincie bereid om deze percentages ook te gaan borgen? Destijds was 2,5% baanbrekend en er was veel aversie en beren op de weg (vooral juridisch).

“Het gaat om een private afspraak, daar mogen we als overheid niet in gaan roeren.”

Windpark Blauw is afgezien van Fattenval 100% eigendom van de omgeving. Als we als overheden meer willen dan moeten we eventuele bottlenecks gaan identificeren.

Conclusie

Er zou gewerkt moeten worden aan een handreiking aan de juristen om te laten zien dat participatie toch mogelijk is binnen het huidige wettelijke kader.

Slagkracht Flevolandse energiecoöperaties

Dronten

Grote partners zijn blijkbaar nog nodig voor kennis en geld. Als het gaat om kennis en kunde dan willen we dat zoveel mogelijk lokaal ontwikkelen. Wil je tot slagkracht en ontwikkelkracht komen, dan hebben ze financiële middelen en kennis nodig. Die vinden ze bij HVC, Fattenvall en Readthuys.

Hopelijk gaat de ontwikkelfaciliteit van BZK hieraan bijdragen.

Reactie RVO: Het geld van de landelijke overheid en de provincies is bedoeld als startkapitaal voor projecten, niet voor professionalisering.

Almere

De huidige coöperaties zijn niet in staat om dit soort projecten te trekken. Je hebt daarvoor mensen uit die sector nodig. Die moet je dan inhuren. In Friesland is bijvoorbeeld een medewerker die bij windontwikkelaar werkte is overgestapt naar een energiecoöperatie. Energiecoöperaties moeten ondersteund worden in kennisontwikkeling en financiën.

Project Windpark Pampus

Ze hebben 2 tot 3 windmolens kunnen krijgen maar hadden onvoldoende leden voor het ontwikkeltraject. Ze hebben nu een contract kunnen tekenen met de ontwikkelaar om tegen kostprijs de windmolens te kopen. We hebben gewoon in beleid opgenomen dat het park alleen door een coöperatie ontwikkeld mag worden. Willen ze grote projecten kunnen doen, dan hebben ze meer geld nodig. Anders ontgroeiden de energiecoöperatie de zolderkamertjes niet.

RVO:

Je ziet dat onderhoud en beheer een belemmering is voor coöperaties. Na het oprichten van een park heb je het park zo'n 20 jaar in beheer. Coöperaties zien zich daar niet voor in, terwijl projectontwikkelaar daar makkelijker mee omgaat. Daarmee is nogmaals aangetoond dat coöperaties nog niet altijd een onderneming zijn.

Kennis bij overheden over grootschalige opwek duurzame energie

Zeewolde

Gemeenten hebben een kennisachterstand als het gaat over businesscases in de wind- en zonne-energie. Wij weten niet wat een hectare zon of een windmolen aan opbrengsten heeft. Met dalende SDE-financieringen zeggen de ontwikkelaars dat ze de businesscase niet sluitend krijgen. Ondertussen is er wel een stapeling van doelstellingen (recreatie, landschappelijke inpassing, participatief met bewoners). Op een gegeven moment moet er een keuze gemaakt worden tussen 2,5% participatie en dan geen sluitende businesscase of toch gewoon een project met minder participatie. Je kan niet sterk onderhandelen als gemeenten.

Uit de discussie die volgt blijkt dat er veel knopjes zijn binnen een businesscase waaraan gedraaid kan worden. Enkele aanwezigen hebben een korte dan wel een lange cursus gedaan over de ins- and outs van projectfinanciering. Er zijn veel verschillende knoppen waar je aan kunt draaien. Hangt nu van de gemeente af welke knop je open of dicht draait. Wat zijn nu de parameter waar je aan kunt draaien. Zou meegenomen moeten worden in de evaluatie van de 1^e tranche van zonnepanelen en wellicht ook in de RES. Nu zit er een verschil tussen de verschillende gemeente in de bijdrage aan een regiofonds per hectare zon en per windmolen. Er is geen sprake van een gelijkwaardig speelveld. Ga dit meer uniform

maken. Holland Solar heeft recentelijk een gedragscode vastgesteld, maar daar staan geen bedragen in genoemd.

Conclusie:

- ***Inzetten op Kennis en vaardigheidsontwikkeling bij overheden om gesprekken met wind- en zonnepark ontwikkelaars goed aan te kunnen gaan.***
- ***Opzetten van best practises uitwisseling bij ambtenaren***
- ***Uniformiseren op Flevolandse schaal van bijdrage per wind- en/of zonneproject aan gebiedsfonds***

Participatie en eigendom

Gaan inwoners van Flevoland de 50% redden? Zijn er voldoende burgers om bij de banken het eigen vermogen te kunnen inzetten. Sigarendoosberekeningen laten zien dat dat wellicht niet gaat.

En is lokaal eigendom per definitie coöperatief eigendom? Bij de Nieuwe Molenaars konden eerste de leden van de coöperatie investeren, vervolgens inwoners van de gemeente Almere en Zeewolde, vervolgens bewoners van Flevoland en tenslotte heel Nederland. Je kan ook financieel participeren als je er enorm ver vandaan woont. Heb je echt eigenaarschap nodig om draagvlak te creëren?

Goede voorbeeld casussen

Zeewolde

Zonnepark Zeewolde

Park met een recreatieve functie bij Zeewolde. Recentelijk door de raad besproken met 10 voor en 9 tegenstemmen.

De ontwikkelaar wil niet meer meedoen aan gebiedsfonds met als argumentatie dat dat geld is opgegaan aan extra functies zoals recreatie en de participatie. Leerpunt is dat de raad eerder betrokken moet worden bij planvorming. En dat er rekening gehouden moet worden met actieve bewoners die goed gevoel hebben voor media en timing van petitie's.

De bewoners in de omgeving hebben actief mee kunnen denken in de planontwikkeling. Daarvoor moeten we SBB danken, die hebben daarvoor ruimte in de tender opgenomen. In het proces moest een klankbordgroep komen met maatschappelijke partijen. Leermoment is dat we mensen moeten blijven meenemen in het proces maar ook gedurende het proces bij verdere invulling en ontwikkeling.

Wees eerlijk bij de framing : vertel het eerlijke verhaal, het gaat om geld verdienen

Almere:

- 3 voorbeelden van zonneparken participatie: verschillende cases
- Bedrijventerrein De Vaart: geen participatief proces doorlopen, opdracht was wel invulling van, HVC (aanbesteden, Groene Reus heeft te weinig toegevoegde waarde).
- Afvalzorg Braambergen: geen participatief proces en geen financiële participatie vormgegeven. Verwachting was dat dit niet nodig was. Braambergen expliciet geen burgerparticipatie toe te staan omdat je daar veel recreatie gaat krijgen.
- 20 tot 60 hectare landbouwgrond in nabijheid van flats en omwonenden (via een gelijkwaardige verdeling en gelijke loting): daar is een goede procesparticipatie, directe beleving van de natuur. Trekweg-zone A6. Raad is geconsulteerd. RVB regelt de financiële participatie is aangegeven.

Dronten:

- Flevo-onice en Dorhout Mees: geen bezwaren.

Rondje slotreflectie

- Zeewolde: In het beleidskader staat dat er draagvlak in het gebied moet zijn, er staat niets in over participatie. Suggesties uit groep zijn om het evaluatieproces te gebruiken om deze omissie te herstellen. Wellicht is het verstandig om in dit soort beleid standaard evaluatiemomenten in de plannen om op basis van casussen leerervaringen op te doen in juridisch beleid rondom dit thema.
- Coöperaties moeten zich gaan verenigen zodat de overheden een aanspreekpunt hebben
- NOP gaat nu beleid uitvoeren, wordt een leerproces. 15% financiële participatie (gebiedsfonds of mede-eigenaarschap). 15% is op basis van de businesscase berekening.
- RES: misschien kan er een minimum bijdrage opgenomen worden
- Verbeterde procesparticipatie en financiële participatie is de doelstelling bij de diverse gemeenten.
- Er is welwillendheid (ambtelijk en politiek), maar een gebrek aan gemeentelijke capaciteit om ook het procesleren op gang te brengen. Daar moet in geïnvesteerd worden
- Zeewolde gaat ambtelijke inzet op zonneparken verkleinen. Er gaat nu teveel ambtelijke capaciteit zitten in de huidige aanvragen.
- Dronten is bezig met een inwonersparticipatie beleidsplan dat over alle projecten heen gaat.
- 1^e tranche evaluatie van zon op land. Het is de gemeenten onbekend wanneer deze gaat plaatsvinden. Dat zou bij gunning van de 1^e 500 ha zijn, volgens de gedeputeerde is er nu 164 hectare vergund. De wens is er om de evaluatie niet formalistisch in te vullen maar ook de leerervaringen op te doen. Landschap is een groot item, dan kan je niet alleen vanaf papier evalueren.
- Zwolle heeft een beleidsplan zon waarin vier onderwerpen in terugkeren namelijk locatiekeuze, ruimtelijke inpassing, betrekken van bewoners en financiële participatie. Ze hebben op basis van dit beleidsplan al projectvoorstellen afgewezen, hebben nog geen rechtbank gezien.
- Dronten: projectplan zon doen we ook participatief (ook met scholen)
- Laagdrempeligheid van participatie: Bij €25/€50 euro heb je naar verhouding hogere administratieve lasten. Vanuit gemeente is de wens om participatie zo laagdrempelig mogelijk te maken.
- NOP: 50% lokaal ondernemerschap: ondernemer die veel geld te investeren hebt die park gaat ontwikkelen, daarna gaat hij het verkopen. Hoe ga je daarmee om? Nog geen oplossingen. Zou het ook lokaal gekocht kunnen worden? Bij verkoop van het park minimaal 50% eigenaarschap in de NOP. Overeenkomst voor financiële participatie. Wie draagt de kosten voor het opruimen van het park?
- Almere heeft HVC als een plezierige partner ervaren. Ze zijn op neutrale gronden gekozen. Ze zijn professioneel, zijn in mede eigenaarschap van gemeenten en hebben het vermogen om dingen goed te organiseren. Veel gemeenten zijn aandeelhouder van HVC maar er zou weinig sturing vanuit de gemeenten zijn. Bij HVC kan je het u ook inbesteden.
- Ontwikkelingfaciliteit BZK. Provincie Flevoland doet daar op dit moment niet aan mee. Misschien een gesprek hoog over dat de provincie dit gaat oppakken. EZK gaat het op gedeputeerde niveau bespreken.
- Gesprek Gedeputeerde met vertegenwoordigers van de Flevolandse participatiecoalitie. Er was een open houding vanuit de gedeputeerde. Het gesprek moet gecontinueerd worden. De open houding moet ook doorsijpelen naar ambtelijk niveau.
- Werkconferentie participatie binnen de RES. Je moet participatie nu er in gaan weven, anders krijg je het niet voor elkaar.

- Op de schouders van een ander. Dit waren de grote reuzen. Dit is niet voldoende voor draagvlak. Je wilt de grote reuzen niet alleen laten lopen. Lokale ondernemers hebben een belang en er zijn lokaal bewoners. Boeren willen dat niet, die zijn ook daarin leiding. Een energiecoöperatie kan het niet alleen redden.

Bijlage A:

Naam	Functie
Remco Dolstra	Provincie Flevoland, trekker RES Flevoland
Arne Pronk	Medewerker Energie van NMFF
Dieter Bruin	Beleidsmedewerker Energie gemeente Zeewolde
Wijnand Stinnissen	Beleidsmedewerker Energie gemeente Lelystad
Erwin Lindeijer	Beleidsmedewerker Energie gemeente Almere
Geert Gielen	Beleidsmedewerker Energie gemeente Dronten
Marleen Sanders	medewerker gemeente Noordoostpolder
Gerard van der Woude	Beleidsmedewerker Energie gemeente Urk
Vera Dam	Voorzitter van NMFF
Yvonne van der Dungen	Rijkswaterstaat zonne-energie A6
Wim Stigter	Secr. EZ cluster participatie, zonneenergie rijkswegen (A35, A37), Green Deal participatie